

«мозкового штурму»; вирішення ситуаційних завдань; асоціювання, джигсоу (робота у мікрогрупах); метод «ручка в центрі столу»; метод «кожен вчить кожного». Певне місце в системі методів навчання кафедри має технологія ігрового навчання, що включає імітаційні ігри, які відтворюють реальну або гіпотетичну ситуацію. Поняття «імітаційна гра» охоплює і більш вузькі поняття: ділова гра, рольова гра, операційна гра, метод інсценування з використанням консультантів і педагогічних програмних засобів для персональних комп'ютерів.

Таким чином, в контексті стрімкого розвитку й удосконалення вітчизняної освітньої галузі особливо гострою бачиться проблема впровадження педагогічної інноватики у навчально-виховний процес вищого навчального закладу. Потреба підготовки справжнього професіонала зумовлює підвищення ефективності й урізноманітнення вищої освіти, що вмотивовує впровадження у навчання сучасних дидактичних форм і методів із метою посилення вимог до навчання майбутніх конкурентоспроможних фахівців різних галузей.

Список використаних джерел

1. Звягольська І.М., Дерев'яно Т.В., Полянська В.П. / І.М. Звягольська, Т.В. Дерев'яно, В.П. Полянська // Викладач вишу як суб'єкт місії університету: окремі аспекти Актуальні проблеми сучасної медицини. – 2023. – Вип. 2 (82), том 23. Частина 2. – С. 78-84.
2. Полянська В.П., Звягольська І.М., Дерев'яно Т.В. Педагогічно-організаційні аспекти дистанційного навчання в медицині / В.П. Полянська, І.М. Звягольська, Т.В. Дерев'яно // Актуальні проблеми сучасної медицини – 2021. – Том 21, вип.. 1 (73). – С. 137-141.
3. Полянська В.П., Звягольська І.М., Дерев'яно Т.В. та ін. Неформальні технології активізації творчої діяльності здобувачів вищої освіти / В.П. Полянська, І.М. Звягольська, Т.В. Дерев'яно, В.І. Федорченко // Психолого-педагогічні координати розвитку особистості : зб. наук. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. (2-3 червня 2022 р. Полтава). – Полтава, 2022. –С.172-176.

УДК 502.2

ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

І.О. Дерябіна, М. М.Дяченко-Богун

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка

За висновками спеціалістів на сьогоднішній день, під час військових дій на території України, більшість її територій відносяться до зон екологічного лиха. Хімічне та фізико-хімічне забруднення також загрожує самому існуванню населення. Використання зброї, експлуатація

електростанцій, важкої техніки наносить велику шкоду. Завданням є – мінімізація шкідливих техногенних дій на навколишнє середовище і ознайомлення населення з конкретною небезпекою, яка поширюється в повітрі, воді, ґрунті. До сих пір зберігається ситуація нехтуванням небезпекою тоді, коли немає гострої потреби, людство мало звикло приймати міри застереження в даних випадках. Лише раннє формування правильного, наукового пізнання взаємозв'язку людини з природою може попередити нарощування шкідливих факторів навколишнього середовища і допомогти нейтралізувати їх вплив.

Рушійною силою процесу становлення екологічної компетентності є вирішення екологічних протиріч, наприклад, між прагненням людини жити в екологічно сприятливих умовах, безпечних умовах і відсутністю умов можливостей для цього. Такі протиріччя вирішуються в екологічній діяльності, об'єкт, предмет і зміст якого, представлені у вигляді компонентів змісту освіти, що і визначають екологічну компетенцію. [1] Взаємозв'язок екологічної компетенції з іншими категоріями екологічної психології та педагогіки формують логічне мислення: світосприйняття визначає ідеали особистості, обумовлює відношення до природи, яке проявляється в екологічній діяльності – діях, проявах, поведінці та звичках. Екологічна поведінка є наслідком реалізації змісту екологічної свідомості. Ось чому формування екологічної компетенції досить актуальне, і кожен навчальний предмет може, і повинен вирішувати дану проблему.

З методичної точки зору в якості реального інструменту формування екологічної компетенції виступає розробка та реалізація здобувачами освіти навчальних проєктів, які направлені на покращення стану навколишнього середовища в процесі виявлення, вивчення, вирішення і попередження екологічних проблем. Серед даних теоретичних питань, є ряд проблематичних питань практичного характеру, які потребують детального вивчення та вдосконалення:

- 1) між необхідністю в підготовці екологічно свідомих здобувачів освітніх закладів, які володіють знаннями, вмінням і досвідом, втілення природоохоронної діяльності і позитивної ролі в ній, і недостатня орієнтація системи загальної середньої освіти на формування у здобувачів освіти екологічних компетенцій;
- 2) між значимістю навчальних предметів природничого циклу (хімія, біологія і біологія, хімія та фізика) для формування екологічної компетенції здобувачів, і скороченням кількості годин, які відводяться на їх вивчення в закладах освіти (особливо ВНЗ).

На сьогоднішній день в освіті актуальним є компетентнісний підхід. В умовах критичної екологічної ситуації в нашій країні стає актуальним розширення екологічної компетенції в структуру ключових компетенцій здобувачів освіти. Для їх формування і розвитку необхідно створювати умови, які задовольнятимуть і розвиватимуть освітні потреби здобувачів, і

сприятиме набуттю їх досвіду різноманітними видами діяльності. Створення таких умов в сучасних закладах освіти є і досі складною задачею, оскільки часу, який виділяється на освоєння дисциплін природничого циклу, згідно навчального плану, недостатньо для якісного освоєння здобувачами обов'язкового мінімуму досягнення повного освоєння та формування екологічної компетенції. Існує велика кількість способів формування екологічної компетенції:

1. Екологічний моніторинг
2. Дослідницька діяльність
3. Проектна діяльність
4. Практичні роботи (дослідження) на місцевості
5. Експерсії екологічного спрямування

Наприклад, дослідницька діяльність (дослідницькі проекти) засновують на ретельно продуманій структурі проекту, схожого на наукове дослідження конкретно визначених цілей та задач. Дослідження діяльності ставить здобувача в умови дослідника, на місце вченого або першовідкривача. Саме дослідницький підхід в навчанні робить учнів учасниками творчого процесу, а не пасивними користувачами готової інформації. Дослідницька діяльність дозволяє озброїти здобувачів необхідними знаннями, вміннями, навиками для освоєння стрімко наростаючого потоку інформації, орієнтації і систематизації матеріалу. Дослідницька діяльність здобувачів передбачає наявність основних етапів: ставити за мету; складати план дослідження, підбирати необхідні матеріали та обладнання, збирати необхідні схеми та установки для дослідження, поводити дослідження і формулювати висновки. [2]

Головною задачею в процесі навчання по методу проекту становить дослідження здобувачами, сумісно з вчителем, навколишнього світу. Здобувачі виконують велику частину роботи самостійно та групою. Вони самі планують роботу, виконують її, аналізують по ходу виконання і саме головне – вони повинні розуміти, для чого вони це роблять. Важливим моментом є взаємне спілкування здобувачів і їх спільна праця, яка допомагає їм знаходити спільні рішення проблем, вони розподіляють між собою частину функцій і кожен бере на себе відповідальність за свої дії, і за свій результат роботи. У здобувачів формуються задатки виявляти головне, ставити ціль і задачі для досягнення запланованого. Результати роботи (виконаний проект), становить рішення екологічної проблеми. Якщо проблема, що досліджується здобувачем теоретична, то він знаходить рішення, а якщо практична, то рішенням стає готовий практичний результат. Творчі проекти на відміну від дослідницьких проектів має не до кінця пропрацьовану структуру. Проект має імовірний план дій, який розвивається в ході процесу, який засновано на інтересах учасників. Наприклад, проект «Побутова хімія в нашому домі і альтернативні способи очистки приміщення». Мета роботи: Пропаганда здорового способу життя: безпечна атмосфера в приміщенні; вивчення асортименту

побутової хімії в різних родин, виявлення її впливу на здоров'я членів родини; знайомство з деякими способами альтернативного прибирання в будинку без використання побутової хімії.

В якості основного способу визначення ступеню формування екологічної свідомості і його компонентів, до котрих відноситься екологічна компетентність, пропонується рівнева диференціація. Наприклад, можна розглянути рівні формування екологічної компетенції:

1. Початковий рівень. На першому рівні у здобувачів проходить засвоєння основних термінів і понять, котрі розкривають основні властивості екосистеми;
2. Рівень елементарної екологічної компетенції. До вимог даного рівня відносяться визначення рівня екосистеми місцевості, в яких знаходяться здобувачі (навчальний заклад, місто, регіон);
3. Продуктивний рівень. На даному здобувачі повинні орієнтуватися в закономірностях функціонування екосистеми різного рангу, володіння здоровим образом життя. Вимоги даного рівня закладається в тому, що здобувачі повинні вміти орієнтуватися в особливостях структури і специфічних проблемах класичної, глобальної, соціальної екології та екології людини, вміти обґрунтовувати шляхи стійкого розвитку і можливі способи їх реалізації.
4. Професійно-достатній рівень. Вимагає забезпечення економічно стійкого розвитку людини на основі розвитку особистості, залучення до здорового образу життя.
5. Вищий творчий рівень. Являє собою рішення екологічних проблем творчим чином.

Єдиний підхід до рівневої диференціації даної особистісної характеристики на даний час відсутній, для виділення рівнів використовуються різні характеристики. Найбільш проблемним аспектом роботи педагога є вибір теми проекту екологічного напрямлення. Проектна діяльність для формування екологічної компетенції відіграє ключову роль. Вона сприяє розвитку екологічного напрямку особистості з досвідом екологічної діяльності в якості суб'єкту, тобто забезпечує реалізацію умов, необхідних для формування екологічної компетенції.

Список використаних джерел

1. Колесник М. О. Екологічне виховання учнів на засадах глибинної екології в процесі вивчення біології: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.07 / Колесник Марина Олександрівна. Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, – Тернопіль, 2003. – 20с.
2. Львовичкіна А. М. Моделювання розвитку екологічної культури студентської молоді / А. М. Львовичкіна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/Львовичкіна%20А.%20М..pdf>